

Осадець О. М.
аспірант кафедри «Фінанси і кредит»
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Osadets O. M.
Post-graduate student of the Department of Finance and Credit
National university after Yu. Fed'kovych, Chernivtsi

МЕТОДИКА ВСТУПУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Анотація. Висвітлено процес реєстрації та ліцензування кредитних спілок в Україні. Проаналізовано практику ліцензування діяльності кредитних спілок України, а саме зроблено аналіз стану державного реєстру кредитних установ України, показників ліцензійного звіту Нацкомфінпослуг, динаміки кількості діючих ліцензій кредитних спілок. Проведено порівняльний аналіз діючого законодавства України у сфері ліцензування діяльності кредитних спілок та чинного законодавства ЄС. Шляхом відповідних розрахунків, опираючись на чинну європейську практику, нами запропоновано встановити розмір мінімального статутного капіталу (фонду) кредитної спілки на момент реєстрації.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, фінансові посередники, кредитна спілка, реєстрація, ліцензування.

Вступ та постановка проблеми. Функціонування будь-якої господарської одиниці розпочинається з її вступу на відповідні ринки діяльності, а тому починаємо своє дослідження з методики вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг України. Ринок фінансових послуг є дуже чутливим складником до коливань різноманітних зовнішніх чинників в економіці України. Тому держава в особі регулюючих органів зобов'язана ставити різноманітні бар'єри для вступу на ці ринки з тим, щоб не допустити на них недобросовісних та неспроможних суб'єктів. Одними з таких обмежуючих методів є реєстрація та ліцензування діяльності суб'єктів ринку фінансових послуг. Саме в процесі реєстрації та ліцензування діяльності учасники повинні виконати певні визначені регулюючими органами умови, які визначають рівень їх доброчесності, професійності та фінансової спроможності. Таким чином, держава в особі регулюючих органів регламентує методику вступу суб'єктів на ринок фінансових послуг. Кредитні спілки не є винятком, а тому їхній статус також підлягає реєстрації, а їхня діяльність – ліцензуванню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам механізму функціонування кредитних спілок на ринку фінансових послуг присвячені наукові праці численних науковців: О. Волкової, С. Грудницької, О. Луцишин, В. Хомутенко та ін. Однак недостатньо висвітленими, на наш погляд, залишаються питання реформування сучасного механізму діяльності кредитних спілок України в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

Метою статті є висвітлення методики вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

Результати дослідження. Реєстрація кредитних спілок як юридичних осіб здійснюється згідно із Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [1], у якому визначені основні вимоги до цього процесу. Щодо процесу ліцензування, то воно здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, згідно з Ліцензійними умовами провадження діяльності кредитних спілок із надання фінансових послуг. [2]

Зупинимось детальніше на факторах, що мають визначальний вплив на методику вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг України. Незважаючи на над-

складні зовнішньополітичні виклики, що спричинили виникнення хронічних загальноекономічних проблем, брак довіри та платоспроможного споживчого попиту на фінансові послуги, у 2015 році вдалося запобігти згортанню фінансового ринку, запустити механізми його регенерації та створити підвалини для подальшого становлення небанківського фінансового ринку як сучасного інвестиційного середовища.

Зростання кількості фінансових установ, їхніх активів та обсягів фінансових операцій яскраво свідчить про поступове повернення довіри споживачів та зацікавленості інвесторів до наявних фінансових інструментів, розуміння перспектив їхнього подальшого розвитку.

Підвищенню прозорості та відновленню довіри споживачів, безперечно, буде сприяти посилення вимог до розкриття інформації щодо акціонерів фінансових установ, оприлюднення звітності, умов надання фінансових послуг, розроблення змін у порядку погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі; покращення надійності – впровадження змін до обов'язкових критеріїв та нормативів достатності, диверсифікованості та якості активів, впровадження нових ліцензійних умов провадження діяльності на ринку фінансових послуг [3].

Так, зважаючи на вказані фактори, статистичні дані щодо реєстрації кредитних спілок в Україні показують такі тенденції (табл. 1).

Станом на 31.12.2016 року спостерігаємо зменшення загальної кількості фінансових установ у Державному реєстрі фінансових установ України на 5,36%, або на 114 установ. Серед причин зменшення вітчизняного небанківського фінансового ринку можна відзначити:

– негативні прогнози стабільності національної валюти та, як наслідок, стрімкий відтік депозитів;

– падіння купівельної спроможності населення, відсутність впевненості у стабільності отримання доходів та очікування подальшого зниження реальних заробітних плат.

Разом із зазначеними негативними тенденціями можна виокремити і позитивні моменти, такі як:

– встановлення конкурентних із банками умов кредитування поряд із доступністю кредитів на небанківському кредитному ринку;

– підвищення попиту на послуги з мікрокредитування на покриття невідкладних потреб населення, фінансування малого бізнесу та сільгоспвиробників;

Стан державного реєстру кредитних установ України у 2013–2016 рр.

Кредитні установи	станом на			Зміни у 2015 році		Станом на 31.12.2016	Відхилення (шт.)
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	Внесено	Виключено		
Кредитні установи, всього	739	711	728	43	150	621	-107
у тому числі:							
кредитні спілки	624	589	588	5	131	462	-126
інші кредитні установи	85	92	110	38	18	130	20
юридичні особи публічного права	30	30	30	0	1	29	-1
Разом фінансових установ	2 113	2 087	2 239	245	359	2 125	-114

Джерело: складено на основі опрацювання [13, с. 44–47]

– реалізація ризиків щодо неспроможності погашення позичальниками отриманих кредитів у зв'язку зі зниженням реальних доходів шляхом значного зростання обсягів факторингових операцій.

Як уже було зазначено, низка чинників негативно впливає на динаміку результатів діяльності кредитних спілок на фінансових ринках України.

Звертаючись до процесу ліцензування кредитних спілок в Україні, нагадаємо, що Статтею 20 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [4] визначено, що одним зі шляхів державного регулювання діяльності з надання фінансових послуг є здійснення її ліцензування. Ліцензування в Україні, включаючи здійснення діяльності на ринку фінансових послуг, проводиться відповідно до нового Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» [5], прийнятого 2 березня 2015 року. На динаміку діючих ліцензій, їх видачу, анулювання та надходження до бюджету від здійснення процедур ліцензування суттєво вплинули такі особливості вимог Закону про ліцензування:

– ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що на день набрання чинності Законом є чинними, продовжили діяти;

– ліцензії, які є чинними на день набрання чинності Законом та мали обмежений термін дії, є безстроковими і можуть бути за заявою ліцензіата переоформлені відповідним органом ліцензування безкоштовно у тижневий строк;

– ліцензія видається на необмежений строк;

– за видачу ліцензії справляється разова плата в розмірі однієї мінімальної заробітної плати, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії;

– переоформлення ліцензії є безоплатним.

Крім того, відповідно до статті 5 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», ліцензії та документи дозвільного характеру, видані суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, строк дії яких закінчився у період її проведення, вважаються такими, що продовжили свою дію на період проведення антитерористичної операції [6].

Органом ліцензування діяльності кредитних спілок із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки та діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, є Національна комісія, що здійснює державне регулювання на ринку фінансових послуг.

Строк дії ліцензії – три роки, а за повторної видачі ліцензії, якщо до ліцензіата протягом попереднього строку користування ліцензією не застосовувались заходи впливу, –

5 років. Якщо до ліцензіата були застосовані заходи впливу, повторно ліцензія видається строком на 3 роки.

Для отримання ліцензії на здійснення зазначеного в ній виду діяльності з надання фінансових послуг заявник особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до Нацкомфінпослуг із заявою про видачу ліцензії, до якої додаються відповідні документи.

Нацкомфінпослуг приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії не пізніше тридцяти календарних днів із дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до неї.

Кредитна спілка зобов'язана формувати капітал, резерви, фонди та визначати порядок покриття збитків відповідно до вимог, установлених Нацкомфінпослуг. Кредитна спілка зобов'язана дотримуватися фінансових нормативів, установлених нормативно-правовими актами Нацкомфінпослуг.

Кредитна спілка повинна бути забезпечена комп'ютерною технікою для ведення обліку та комунікаційними засобами (телефон та/або факс), а також використовувати програмне забезпечення відповідно до вимог Нацкомфінпослуг.

Кредитна спілка зобов'язана мати окреме приміщення з обмеженим доступом та сейф для зберігання грошей (грошових коштів) і документів, що унеможливило їх викрадення (пошкодження), необхідні засоби безпеки, зокрема охоронну сигналізацію та/або відповідну охорону, а також мати інше спеціальне технічне обладнання, пов'язане з наданням фінансових послуг, перелік та вимоги до якого встановлюються Нацкомфінпослуг.

Керівники та головний бухгалтер кредитної спілки повинні відповідати професійним та кваліфікаційним вимогам, установленим Нацкомфінпослуг. Кредитна спілка зобов'язана подавати до Нацкомфінпослуг фінансову звітність та інші звітні дані, інформацію в обсягах, формах та у строки, що встановлені Нацкомфінпослуг.

Відповідно до статті 6 Закону про ліцензування, орган ліцензування складає та подає спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування щорічний ліцензійний звіт, в якому наводяться основні підсумки діяльності з ліцензування певних видів господарської діяльності за минулий рік. Показники ліцензійного звіту Нацкомфінпослуг за 2016 рік наведені в табл. 2.

Протягом 2016 року фінансовим установам було видано 293 ліцензії, у т.ч. 248 ліцензій (85% загальної кількості) – на провадження страхової діяльності, 30 ліцензій (10%) – діяльність із надання кредитів за рахунок залучених коштів кредитними установами, 11 – діяльність з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів ломбардом (4%). Детальна інформація щодо ліцензування кредитних спілок наведена в табл. 3.

До основних причин відмови у видачі ліцензії та залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду належать такі:

Таблиця 2

Ліцензійний звіт за 2016 рік провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів)

Кількість:	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Усього
виданих ліцензій усього	43	72	99	79	293
юридичним особам	43	72	99	79	293
фізичним особам – підприємцям	0	0	0	0	0
переоформлених ліцензій	63	19	12	28	122
анульованих ліцензій	29	141	257	88	515
недійсних ліцензій	62	19	12	27	120
рішень про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду	9	26	34	22	91
рішень про відмову у видачі ліцензії	13	21	31	26	91
переоформлених ліцензій на ім'я спадкоємця з дати набуття ним такого права	0	0	0	0	0

Джерело: складено на основі ліцензійного звіту Нацкомфінпослуг за 2016 рік

Таблиця 3

Інформація щодо видачі та анулювання ліцензій кредитним спілкам за 2015–2016 рр.

Вид діяльності, на яку видаються ліцензії	Видано ліцензій в 2015 р.	Анульовано ліцензій в 2015 р.	Видано ліцензій в 2016 р.	Анульовано ліцензій в 2016 р.
	шт.	шт.	шт.	шт.
Діяльність кредитних установ	76	2	41	16
Діяльність кредитних спілок із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	39	1	2	5
Діяльність кредитних спілок із надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	18	0	30	11
Разом по фінансовим установам	362	527	293	515

Джерело: складено на основі ліцензійного звіту Нацкомфінпослуг за 2015 рік, 2016 рік

Таблиця 4

Динаміка кількості діючих ліцензій кредитних спілок на кінець 2012–2016 рр., од.

Види діяльності	2012	2013	Приріст, 2012–2013, %	2014	Приріст, 2013–2014, %	2015	Приріст, 2014–2015, %	2016	Приріст 2015–2016, %	Приріст 2012–2016, %
Діяльність кредитних установ, всього	316	301	-4,75	280	-6,98	324	15,71	340	4,94	7,59
у тому числі:										
– кредитних спілок із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	206	202	-1,94	192	-4,95	210	9,38	207	-1,43	0,49
– кредитних спілок із надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	83	60	-27,71	48	-20	61	27,08	61	0	-26,5
Разом по фінансових установах	7364	5 107	-30,65	4 963	-2,82	4 724	-4,82	4520	-4,32	-38,62

Примітка: станом на 31 грудня відповідного року

Джерело: складено на основі ліцензійного звіту Нацкомфінпослуг за 2012–2016 рр.

1) подача документів, що додаються до заяви, не в повному обсязі;

2) документи, що додаються до заяви про отримання ліцензії, оформлені з порушенням вимог Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та ліцензійних умов провадження певних видів фінансової діяльності;

3) встановлення невідповідності здобувача ліцензії ліцензійним умовам, встановленим для провадження виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про отримання ліцензії.

На кінець 2016 року кількість діючих ліцензій на провадження діяльності з надання фінансових послуг становила 4520 одиниць. При цьому частка ліцензій кредитних спілок становила всього 5,9% (268 одиниць). Динаміка кількості діючих ліцензій кредитних спілок на кінець 2012–2016 років наведена в табл. 4.

У досліджуваному періоді спостерігаємо тенденцію до суттєвого скорочення кількості діючих фінансових установ на 38,62%, що в абсолютному вираженні становило 2844 од. Варто зауважити, що кількість фінансових

установ показувала стійку тенденцію до скорочення впродовж всього періоду 2012–2016 рр.

Водночас, як бачимо з табл. 4, динаміка кількості кредитних установ, що здійснювали свою діяльність на території України, в цей же ж період не мала чіткої тенденції до скорочення чи нарощення. Так, кількість кредитних установ скорочувалася у 2013 р. (–4,75%) та в 2014 р. (–6,98%), а у 2015 р. та 2016 р. – зростала (15,71% та 4,94% відповідно). Таким чином, за період 2012–2016 рр. кількість кредитних установ зросла на 7,59%.

Не спостерігалось чіткої тенденції і у показниках кількості діючих ліцензій кредитних спілок:

- кількість кредитних спілок із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки зросла на 1 од. (0,49%);

- кількість кредитних спілок із надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, скоротилася на 22 од. (–26,5%).

Кредитні спілки розглядаються як важливий елемент у структурі фінансових ринків України, а тому Стратегією реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки, затвердженою відповідним розпорядженням Нацкомфінпослуг в березні 2015 року, передбачені такі пріоритетні напрями розвитку кредитної кооперації в Україні:

- здійснення заходів щодо поширення на кредитні спілки України винятків із Директиви 2013/36/ЄС Європейського парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних організацій та пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній, Директиви 2006/48/ЄС Європейського парламенту та Ради від 14 червня 2006 року щодо започаткування та здійснення діяльності кредитної установи;

- розвиток ринку небанківського кредитування, що здійснюється кредитними установами, шляхом врегулювання питання щодо правових підстав та порядку залучення активів від юридичних та фізичних осіб з метою подальшого здійснення кредитування за рахунок таких коштів;

- розвиток діяльності кредитних спілок шляхом запровадження норм щодо можливості залучення до членів кредитних спілок фермерських, сільських господарств, об'єднань власників житла, профспілкових і релігійних організацій, встановлення обмеження діяльності за територіальним принципом, але передбачивши можливість за наявності певних дозволів працювати на суміжних/прилеглих територіях, запровадження реалізації через кредитні спілки державних кредитних програм, спрямованих на підтримку розвитку малого підприємництва в Україні у сфері послуг, виробництва, торгівлі та аграрному секторі;

- запровадження механізмів підтримки ліквідності на ринку кредитних спілок шляхом взаємкредитування через об'єднані кредитні спілки та кооперативні банки, утворені кредитними спілками [7].

Хотілося б детальніше зупинитися на першому пункті пріоритетів, що стосується застосування винятків з Директиви 2013/36/ЄС Європейського парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних організацій і пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній. Ця директива об'єднує дві попередні директиви ЄС, які стосувалися започаткування та здійснення діяльності кредитних установ (Директива 2006/49/ЄС) та достатності капіталу інвестиційних фірм і кредитних організацій (Директива 2006/48/ЄС). Для більшої доступності

положення обох директив були інтегровані та доповнені Директивою 2013/36/ЄС.

У Директиві зазначено, що інвестиційна або кредитна установа може розпочинати свою діяльність, маючи початковий капітал у розмірі 5 мільйонів євро. Водночас держави-члени ЄС можуть видавати дозвіл окремим категоріям кредитних організацій, початковий капітал яких менший, ніж зазначено вище, за дотримання таких умов:

1. Початковий капітал не менше 1 млн. євро.

2. Установи належать до зазначених вище винятків.

Як було вже зазначено вище, Директива 2006/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ у повному обсязі з доповненнями ввійшла в нову Директиву 2013/36/ЄС Європейського парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних організацій і пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній, яка зараз регулює процеси входження кредитних спілок на ринок фінансових послуг України.

Зупинимося на фундаментальних постулатах Директиви 2006/48/ЄС, що стосуються кредитних установ, з метою їх можливого включення до вітчизняної практики на шляху євроінтеграції України.

Зазначена Директива є основним інструментом для досягнення на внутрішньому ринку свободи започаткування та свободи надання фінансових послуг у сфері кредитних установ. Згідно з Директивою, кредитна установа – це компанія, діяльність якої полягає в отриманні депозитів або інших коштів, які підлягають сплаті, від населення та надання кредитів за свій власний рахунок. Ліцензія – інструмент, виданий у будь-якій формі органами влади, за допомогою якого кредитній установі надається право здійснювати комерційну діяльність.

Держави-члени ЄС вимагають від кредитних установ отримання ліцензії до початку здійснення діяльності. Держави-члени вимагають, щоб заявка на отримання ліцензії супроводжувалася програмою діяльності, яка встановлюватиме, з-поміж іншого, види передбачуваної комерційної діяльності та структурну організацію кредитної установи.

Компетентні органи надають ліцензію кредитним установам винятково у разі, якщо наявні принаймні дві особи, які ефективно керують діяльністю кредитної установи. Вони не надають ліцензію, якщо такі особи не мають досить надійної репутації або достатнього досвіду для виконання таких обов'язків.

Еквівалентні фінансові вимоги для кредитних установ є необхідними для забезпечення однакових заходів безпеки для власників заощаджень та справедливих умов конкуренції між подібними групами кредитних установ. Мінімальні вимоги до капіталу відіграють центральну роль у здійсненні нагляду за діяльністю кредитних установ та у взаємному визнанні наглядових методик. Для потреб забезпечення відповідної платоспроможності важливо встановити мінімальні вимоги до капіталу, які зважують активи та позабалансові статті за ступенем ризику.

Компетентні органи не надають ліцензію на здійснення діяльності кредитними установами, допоки вони не будуть поінформовані щодо ідентичності тримачів акцій або членів, напряму або опосередковано, фізичних або юридичних осіб, які володіють кваліфікаційними пакетами акцій, або щодо обсягів таких пакетів акцій.

Компетентні органи країни-члена перебування вимагають від будь-якої кредитної установи наявності структури надійного управління, яка включає прозору організаційну структуру з належним чином визначеними, прозорими та послідовними сферами компетенції, ефективними проце-

сами ідентифікації, управління, моніторингу та звітування щодо ризиків, які впливають або могли б на неї впливати, та відповідні механізми внутрішнього контролю, включаючи надійні адміністративні та облікові процедури.

Спостерігаємо, що більшість положень Директиви 2006/49/ЄС щодо започаткування діяльності кредитних спілок в Україні реалізується в Законі України «Про кредитні спілки» та Ліцензійних умовах провадження діяльності кредитних спілок із надання фінансових послуг. Це також стосується процесу погодження набуття істотної участі у кредитній спілці.

Чинна процедура та умови погодження Нацкомфінпослуг набуття юридичною чи фізичною особою істотної участі у фінансовій установі або збільшення її таким чином, що зазначена особа буде прямо чи опосередковано володіти або контролювати 10, 25, 50 і 75 відсотків статутного (складеного) капіталу такої фінансової установи чи права голосу придбаних акцій (часток) в її органах управління, вимоги до ділової репутації та фінансового стану такої особи встановлюються Порядком погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі, затвердженим розпорядженням Нацкомфінпослуг від 04.12.2012. [8]

Ще один важливий момент, на якому б хотілося детально зупинитися, – це розмір статутного капіталу (фонду) кредитної спілки як метод регулювання процесу їх вступу на ринок фінансових послуг. Фінансове забезпечення діяльності кредитних спілок як аспект їх входження на ринок фінансових послуг України передбачає формування капіталу, який складається з пайового, резервного та додаткового капіталів, а також залишку нерозподіленого доходу спілки і не може бути меншим 10% від суми її загальних зобов'язань [9].

Вважається, що розмір капіталу впливає на стабільність, надійність кредитної спілки, а тому достатність капіталу регулюється нормативом (не менше 10% загальних зобов'язань). [10] Однак мінімальний розмір капіталу кредитної спілки, необхідний для вступу та функціонування на ринку фінансових послуг, так само, як і створення статутного капіталу (фонду), чинним законодавством не передбачено.

При цьому незаперечним є той факт, що відповідно до Закону України «Про кредитні спілки» кредитна спілка являється статутною господарською організацією і діє на основі статуту, а п. 4 ст. 57 Господарського кодексу України передбачає, що статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про розмір і порядок створення статутних та інших фондів. Отже, на наш погляд, формування статутного капіталу (фонду) для кредитних спілок має бути обов'язковим елементом процесу їх вступу на ринок фінансових послуг України [11].

Якщо звернутися до практики формування початкового капіталу кредитних спілок, то можна стверджувати, що цей процес, як правило, має затяжний характер. Зазначений капітал формується за рахунок сплати особами-засновниками вступного та обов'язкового пайових внесків у порядку, передбаченому статутом кредитної спілки, що являється обов'язковою умовою набуття членства в кредитній спілці. Статут кредитної спілки відповідно до Закону України «Про кредитні спілки» затверджується її установчими зборами, а розмір та порядок сплати вступних і обов'язкових внесків, які в сукупності і формують початковий капітал кредитної спілки, визначають засновники (члени) самостійно. Ці внески використовуються засновниками на свій розсуд на придбання офісу, обладнання, комп'ютерної техніки на виконують оперативну функцію, яка може бути реалізована лише за умови фак-

тичної сплати внесків та за наявності достатнього обсягу цих коштів. За фактичної законодавчої свободи визначення розміру внесків засновників кредитних спілок на практиці цих коштів недостатньо для налагодження функціонування кредитної спілки. У більшості кредитних спілок України загальна сума внесків засновників на момент створення кредитної спілки становить приблизно 1000–3000 грн. [12].

Ми переконані, що статутний капітал (фонд) є чи не найважливішим обмежуючим елементом для вступу на ринок фінансових послуг неспроможних кредитних спілок, а тому доцільно передбачити в чинному законодавстві України про кредитні спілки мінімальні вимоги щодо формування капіталу на момент реєстрації кредитної спілки з метою забезпечення її статутної діяльності. Пропонується встановити мінімальний розмір вступного внеску засновника кредитної спілки у розмірі 3 тис. грн. Під час встановлення такого розміру ми керувалися такими даними. Мінімальний розмір капіталу кредитних установ, прийнятий у Європейському Союзі, – 1 млн. євро. Найбільша чисельність кредитних спілок в Україні – це кредитні спілки, що об'єднують близько 10 тис. осіб. Методом математичного ділення одержуємо розмір мінімального вступного внеску – 3 тис. грн. Зважаючи на вимоги Закону України «Про кредитні спілки» щодо мінімальної чисельності засновників кредитної спілки в кількості 50 осіб, одержуємо мінімальний статутний капітал (фонд) в розмірі не менше 150 тис. грн. При цьому наповняємо на поступовому збільшенні зазначеного розміру коштів відповідно до сучасних економічних вимог.

Висновки. Отже, кредитні спілки здійснюють вступ на ринок фінансових послуг України, пройшовши процес реєстрації як юридичної особи та ліцензування відповідної діяльності з надання фінансових послуг відповідно до чинного законодавства. Тобто можна стверджувати, що методика вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг України регламентують державні регулюючі органи шляхом прийняття та контролю за виконанням законодавчих та нормативних актів.

Серед основних факторів, що позитивно вплинули на процес реєстрації та ліцензування кредитних спілок в Україні за досліджуваний період, були вимоги до обов'язкового розкриття інформації щодо акціонерів фінансових установ, вимоги до обов'язкового оприлюднення звітності, розроблення змін у порядку погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі, впровадження нових ліцензійних умов провадження діяльності на ринку фінансових послуг.

Аналіз практики ліцензування діяльності кредитних спілок України з надання фінансових послуг за досліджуваний період дає змогу стверджувати про позитивні наростаючі тенденції в цьому процесі. Незважаючи на загальні спадні тенденції, в результуючих показниках діяльності вітчизняних кредитних спілок спостерігається хоча і незначне, але все ж зростання кількості виданих їм ліцензій.

Проведений порівняльний аналіз чинного законодавства України у сфері ліцензування діяльності кредитних спілок та чинного законодавства Європейського Союзу щодо започаткування діяльності кредитних установ дає змогу стверджувати про практичну їх відповідність та врахування європейської практики в українському законодавстві. Однак велика прогалина у вітчизняному державному регулюванні процесу вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг стосується обов'язкового розміру їхнього статутного капіталу (фонду) на момент реєстрації. Така норма у вітчизняній практиці зовсім відсутня. Шля-

хом відповідних розрахунків, опираючись на чинну європейську практику, нами запропоновано встановити розмір мінімального статутного капіталу (фонду) кредитної спілки на момент реєстрації в розмірі 150 тис. грн. з мінімальним вступним внеском 3 тис. грн. та вимогою посту-

пового перегляду в бік збільшення цих мінімумів. На наш погляд, встановлення такої норми дасть змогу створити рівні конкурентні переваги для діяльності кредитних спілок в Україні, а також підніме їх рівень конкурентоздатності у боротьбі з іншими фінансовими установами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
2. Ліцензійні умови провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1225-03>
3. Звіт про діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2015 рік. URL: <http://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг». URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2664-14>
5. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
6. Звіт про діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2015 рік. URL: <http://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>
7. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки, затв. розпорядженням Нацкомфінпослуг від 19.03.2015 № 499. URL: nfp.gov.ua/files/Стратегія_final_1.doc
8. Порядок погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі від 04.12.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2190-12>
9. Ліцензійні умови провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1225-03>
10. Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0148-04>
11. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
12. Грудницька, С.М. Проблеми фінансово-господарського забезпечення діяльності кредитних спілок. / С.М. Грудницька, Славова Н.О. URL: http://www.hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastnik.php?ELEMENT_ID=42&ID=182
13. Іваненко О. Статистична оцінка ефективності діяльності кредитних спілок в регіональному розрізі / О. Іваненко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. № 4, 2014. С. 44–47.

МЕТОДИКА ВСТУПА КРЕДИТНЫХ СОЮЗОВ НА РЫНОК ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ

Аннотация. Освещен процесс регистрации и лицензирования кредитных союзов в Украине. Проанализирована практика лицензирования деятельности кредитных союзов Украины, а именно сделан анализ состояния государственного реестра кредитных учреждений Украины, показателей лицензионного отчета Нацкомфинуслуг, динамики количества действующих лицензий кредитных союзов. Проведен сравнительный анализ действующего законодательства Украины в сфере лицензирования деятельности кредитных союзов и действующего законодательства ЕС. Путем соответствующих расчетов, опираясь на действующую европейскую практику, нами предложено установить размер минимального уставного капитала (фонда) кредитного союза на момент регистрации.

Ключевые слова: рынок финансовых услуг, финансовые посредники, кредитный союз, регистрация, лицензирование.

THE METHODIC OF THE ENTRANCE OF CREDIT UNIONS ON THE FINANCIAL SERVICES MARKET

Summary. The process of registration and licensing of credit unions in Ukraine is highlighted. The practice of licensing activity of credit unions of Ukraine is analyzed, namely, the analysis of the state of the state register of credit institutions of Ukraine, indicators of the license report of the National Financial Services Commission, dynamics of the number of valid licenses of credit unions is made. A comparative analysis of the current legislation of Ukraine in the field of licensing of credit union activity and current EU legislation was conducted. By appropriate calculations, based on the current European practice, we are asked to set the size of the minimum authorized capital (fund) of the credit union at the time of registration.

Key words. Financial services market, financial intermediaries, credit unions, registration, licensing.